

Anteckningar om julsever i Ö. Hoby.

Eventuellt pris
tillhör berättar-
skan!

Euligt berättelse av Kåron
Karna Per-Lars i Hammehög, född
i Hoby.

Bidrag till föreningen Skönskt Folk-
minnesarkivs pristävling i Cimbriska-
bladet 1923-24.

Fusant gm. (2. s.)
Lusth. andspinnmo,

Anteckningar om julseder i Ö. Hoby.

Från tiden omkring eller strax efter 1850-talet.

Meddelat av 84 åriga änkan
Karna Per-Lars, född i
Kvarnby i Ö. Hoby, datter
till Anders Persson. Nu-
mera bosatt i Skanumhöj.

Som Karna ej är
så skicklig att föra pen-
nan, har en yngre
fjärdstyfve som hennes
skrivare.
Gunnar Jönsson.

Julslakt.

Bothesta-
r och.

För julen bryngas, slaktas och bakas.
Vid julslakten borkkors från det slaktat djuret stungen
och en liten hästskoformad bit, som sitter vid lungen.
Dessa kastas bort eller slängs åt hundarna. Hjälten
tillvaratogs för att liggas i korvskålen. Den kallas
då "pölschällare", emedan man ansåg att den förhindrade

korvans sönersprickande. Efter bakningen gavs den åt konen.

grisfäster-
al anv. Grisfästerna sattes. På julaften skulle på vass orkus
tallrik ligga en kake grisfat, en gåsaffat, en gåsakro
(kräva) samt ett stycke långapsösa. Allt detta var
"bräuvinsbröd".

Längsta benet i grisfaten tillvaratogs på jul-
aften. Dörri barrades tväns hål med c:a 1 tums
~~diameters~~ mellannum. Genom dessa trädde ett
snöre, vars ändar sammanbunds. Genom att hålla
snöret spänt mellan händerna kunde man, sedan man
trunnat det, få benet att rotera som en snurra. Det
gav då ifrån sig ett viraus ljud.

infallet till
allvora. Svinkbåsten togs till vora. Den användes till spels
på beektrören.

Nöthören köptes av garvoren och användes till fyllor.
Svinkbåsten tillvaratogs stundom, emedan kända personer
döras snodde svinkbåstensrep, vilka voro bögt skattat på

grund av sin slitstyrka. Då man spann repen, kall
man till ut på gården.

Kället fick ej användas samma dag man slaktat dju-
ret.

saltning.

Saltningen utfördes av "Töschemannarna", vil-
ka gned ut saltet synnerligen kraftigt.

julafton.

Julafton skulle allt vara i ordning i huset.
Alla gick för att häla i uthusen stapels på själva
julafton med kapsnodda kalmviskor.

Galvet skurots blott en gång om året, på
sommaren; eljest var det betäckt med ett lager fin
sjösaus. Julafton såpades det särskilt omhöggsfullt.

elgen gör in.

Julhelgen gick ⁱⁿ till 4-tiden på julafton,
då man åt merafton, sedan alla grousylor un-
dastökats. Sedan gick man ut tvätta sig och byta om
kläder. Under tiden iafanns sig vaktspågen man
haft under sommaren som "Töschemannen" och
hans familj. Vaktspågen stannar vanligen över
själva helgdagarna.

mat. Kl. 8 Samlades man vid julbordet för att äta
kvällsvard. Den bestod av bröd, smör, stuv-
ning, torrt kött m.m. På bordet stod en
våldig träskål med alltså slags kött uppstaplat.
Vidare fanns det en blåskuvad slas fylld med
julöl samt brännvinsflaskan. Öl och brännvin
fick var och en efter behag.

Brödsorter. Brödet var dels det vanliga grova, des s.k. sått bröd.
Det senare bakades i stora runda kakor, vilka
arneras med ringar gjorda med en kaffe-
kapp på så sätt att man först vänder kappan
upp och ner och med övre kanten gjort en ring,
sedan gjort man inuti denna en intryckning
med kappens botten.

Lekar. I väntan på gräten och fisken steg man
upp från bordet och förde fisken med lekar. De
äldre kunde möjligen spela en folva. Vanliga le-
kar voro: Sticka ut farmors öga, Sko Blackan, Kry-
pa under skäppan m.fl.

beskriv - "Sticksa ut formors öga" gick så till: Fyra personer
ställer sig bakom varandra med ansiktens vänta
åt ^{smått} samma håll. Bakom ^{framför} ställs en brinnande ljus.
De håller ett kvastskäft mellan benen. Den som
stod närmast ljuset skulle manövrera kvast-
skäftet så att han med stramma knä kunde släcka
ljuset medan de som stod ^{bakom} ~~fram~~ skulle söka
hindra detta.

"Sto Blackan" gick till på följande sätt: Mellan
två stolsritar lades en höjuga. På den ena
stolen ställs en trätallrik på var sida om skäft-
ändan av tjugan. En person skulle sätta sig
på tjugskäftet och lägga upp benen på stramma.
Ansiktet skulle vara vänt mot stolen med trätall-
rikarna. Mellan händerna håller han en
kåpp med vars tillhjälp han håller balansen. Med
kåppen skulle han stå och vrista antalet gånger
igenom på ena sidan och därefter med kåppens spets på
den andra trätallriken. Sedan skulle samma

Ö. Hoby, Skåne

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Ant. 9. Jönköping
Berna. Kåre Per Lohr 84 år

279 ⁶

1929
proceder upprepas på andra sidan. De ständi-
ga misslyckandena väckte de närvarandes obehj-
dade munterhet.

Framåt klockan 12 serveras julfiskben
med potatis och senapssås. Sist åt man vitgröt
och mjölk. Drängen skulle ha ett leumalår,
ett bröd och ett bekvämt brännvin att bjuda på,
ifall han fick besök. Under måltiden stod ett
stalgjus framför vardera av fars och mors tallrikar.
Dessa gjus leingo ej snappas. Den, vars gjus först
slocknat, skulle först dö.

Julgran fanns ej i hemmen förrän på 1860-70 ta-
len.

Kärlfälet fick ej dukas bort på 3-4 dagar, ej
heller drickan och brännvinsflaskan. Ett par
julbröd gömdes till Nyktersmässan, liksom nå-
got av juldriktat.

Under julkvällen mällis greps hufvudern
driktastapet och hällde en skvätt dricka under bor-

det sägande: "Sär har du, goavälte!"
Juledagens morgon steg husförrin upp och ljöd
mor i huset en bekk samt en stycke korv och
bröd.

Efter återkomsten från kyrkan, ljöds vis
9- tiden på varm stekt lutfisk, kall gröt
skuren i skivor och lagsi kallt öl i träskålar.

Till middag serverades svartsoppa med
olika slags bäddreli.

Till kväll gick man uppskuret.

Tredaundagsafton skulle drängarna tea
ed par stumpro. Dessa sticksats mellan annan-
dagen och fjärdeundagsafton.

Samma kväll gick också julspäket
omkring. Egentligen var det två stycken, som
voro utställda till man och kvinna. Ofta var
markeringen så väl gjord, att man inte kunde
igen närmaste grannar. De bar kapp och säck.

Skånska
Inzelstad
6. 4. 1959

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

1978. G. Ljungström
Bok Karna till Lars
84 år.

Da 279 8.

Julaspoëna stego in i rummet och tiggde
brännvin. Det skulle de få, om de sjöng den
eller den sången, som husfadern bestämde. När
suparna tillkallades, ville mannen lindra gum-
man och ta supen och på så sätt upprättas
ett lånat gräl med ofta mycket lustiga po-
ängar. Utom brännvin fingo de också katts
och bröd.

stjärn-
ångare

Trettondagen fingo 2 man omkring med
stjärnan och sjöng vis lusen. De fingo
pengar. Stjärnan var stor och utstjört i granna
färger. Den hängde på en stång och kunde
fästas svänga i takt med sången.

eigen skit.

Efter Trettondagen återgick man till de
vanliga sysslorna med tröskning o. s. v.

gårs-
myt.

När Karna för första gången såg nyss
myt hälsar han det alltid med följande:

"Välkommen Nyörskung,
välkommen Herre,
med so ok med grisar,
med fläsch ok med böste
ok gods born om höste."

den ok
fattiga. Julen var den ^{och så} skön tis för de fattiga, som i
juleveckan gingo omkring ok tiggde. De utf-
fägnades allis rikligen med sopor ok bröd,
och då de afta gingo gå hem ok tömma på-
sen.